

Budeme doma na planetě Zemi?

Lukáš Jirsa

Vítězství v České soutěži za nejlepší český či koprodukční film na festivalu Jeden svět získal minulý týden dokument Veroniky Liškové *Návštěvníci*. Film o hledání domova i o proměňující se komunitě na dalekých Špicberkách klade podobné otázky, jaké nad péčí o stvoření vznášejí papež František.

Návštěvníci zavádějí diváky do Longyearbyen, nejsevernější položeného města na světě. Leží na jednom z ostrovů norských Špicberků. Právě zde se česká sociální antropoložka Zdenka Sokolíčková pokouší najít nový domov pro sebe a svoji rodinu, zatímco pracuje na výzkumu společenských proměn tamní komunity.

Město Longyearbyen čítá na 2 500 obyvatel pocházejících z více než 50 zemí. Zdejší populaci zasahují změny globalizovaného světa od mizejících pracovních příležitostí (vinou uzavírání místních dolů) přes zvýšený počet turistů až k palčivým a takřka hmatatelným proměnám přírody v důsledku změn klimatu.

Film o životě na norském severu vyvolá ptaní po stavu Země i bratrského soužití. Snímek Cinémotif Films

Emocemi nabitý filmový portrét mikrokosmu jedinečného ledového městečka se stává syrovým obrazem současného života na planetě Zemi. Jako by se na Špicberkách v koncentrované (ale vlastně ještě velice mírné) podobě odrážela situace celé naší planety: místa je málo, zdroje jsou omezené, my jsme tu doma, ostatní musí pryč. Ale kdo je to „my“ a kdo jsou ti „ostatní“? Právě i těmito otázkami se zabývá papež František v encyklice *Laudato si'*.

V kontextu nejrůznějších protichůdných vztahů mezi místními Nory a „návštěvníky“ z celého světa působí jako přístav naděje míst-

ní protestantská farnost, kterou Zdenka navštěvuje spolu se svým manželem Jakubem – polárním ekologem a třemi malými dětmi.

Intimitu rodiny ve snímku střídá problematika globálního oteplování i politických otázek narušujících sepětí místní mnohonárodnostní komunity. Umístění děje na vizuálně přitažlivý Longyearbyen, hloubka i šíře témat, citlivé režijní uchopení, výborné technické zpracování s důrazem na podmanivý obraz, ale také na pohlcující zvuk – to vše dělá z *Návštěvníků* film s velkým diváckým potenciálem.

Zdenka Sokolíčková strávila na Špicberkách více než dva roky, Veronika Lišková se

svým štábem během sedmi cest celkem dva měsíce. Profesionální kameru tudíž doplňují záběry, které pořizovala Zdenka sama, a celý dokument je provázán jejím introspektivním, mnohdy poetickým přemítáním.

Co potká lidstvo

Návštěvníci měli světovou premiéru na prestižním filmovém festivalu ve švýcarském Locarnu. Potlesk po projekci, na které jsem měl možnost být, byl dlouhý a debata s tvůrci trvala téměř hodinu. Domácí premiéru měli *Návštěvníci* na festivalu v Jihlavě, odkud si odnesli zvláštní uznání ze soutěže českých dokumentů.

Tento snímek si rozhodně zaslouhuje stejnou mediální pozornost jako v minulosti *Šmejdi* Silvie Dymákové (2013) nebo *V síti* Barbory Chalupové a Víta Klusáka (2020). *Návštěvníci* totiž divácky atraktivní formou pokládá zásadní otázky dotýkající se života všech lidí obývajících planetu Zemi na začátku 21. století.

Návštěvníci. Režie Veronika Lišková (ČR 2022), v kinech od 24. 3. 2023

Autor je dramaturg TV Noe a filmový kritik.

Primas zblízka

Co vám řekne, učíte – to není jen biskupské heslo českého primase, arcibiskupa Jana Graubnera, ale nyní také název nového dokumentu Václava Mariska, který zařazuje do velikonočního vysílání TV Noe.

Půlhodinový snímek zachycuje momenty z loňské červencové slavnosti, během níž byl Jan Graubner uveden na svatovojtěšský stolec a stal se 37. pražským arcibiskupem. Záběry ze slavnosti se prolínají s jeho ohlednutími za dosavadní životní cestou a duchovním zráním a se svědectvími jeho sourozenců a spolupracovníků.

Arcibiskup Jan Graubner (*1948) vyrůstal na Slovácku se čtyřmi sourozenci, záhy se rozhodl pro kněžství a oslovila ho fokolarínská spiritualita. V roce 1992 se stal jedním z nejmladších biskupů v Evropě a z olomouckého arcibiskupství pak založil řadu církevních škol, síť Charit, Tříkrálovou sbírku či Dny lidí dobré vůle na Velehradě. Stojí také za komplexní obnovou velehradského poutního areálu.

V závěru dokumentu arcibiskup promluví také o své mezní zkušenosti těžkého covidového onemocnění a o příslibu Bohu, který vyústil v jeho překvapivé jmenování na pražský stolec. Nechybí několik veselých a zcela lidských momentů, které připomínají, že i předseda biskupské konference a arcibiskup je také člověk, a tak je to dobře. (sch)

Quod dixerit vobis, facite / Co vám řekne, učíte. Režie V. Marisko, v TV Noe 7. 4. ve 20.30 a 9. 4. v 19.20

Cesta Edenem i palestinskou pouští

TVORBU ILUSTRÁTORA ČESKÉHO PŮVODU ŠTĚPÁNA ZAVŘELA (1932–1999) představuje vůbec poprvé v ČR 3+ galerie Kláštera Český Krumlov. Žák Jiřího Trnky emigroval v roce 1958 do Itálie, kde získal celoevropský věhlas v oblasti dětské ilustrace a kde jsou dnes ve dvou muzeích (v Sarmede a Udine) uchovávána jeho díla. Výstava nazvaná Cesta za hvězdami obsahuje mj. řadu jeho oceňovaných biblických ilustrací. Potrvá do 30. dubna.

Snímek Karolína Dostálová

Čepův deník úzkostí a touhy po smíru

KNIŽNÍ TIP
Karla Kolaříka

Už pátou knihou přispívá Centrum demokracie a kultury k poznání života a díla prozaika a esejisty Jana Čepa. Po výběrech z korespondence a exilové publicistiky zpřístupňuje dokument to nejdůvěrnější: deník z let 1936 až 1943 *V setmělém horizontu*.

Editor Petr Komenda k němu připojil další Čepovy příležitostně zápisky a pracovní verze některých esejů a přednášek. Čep ve svém literárním díle čerpal – vedle pozorného studia bezpočetných souvztažností v přírodě i společnosti – především z poctivé osobní bilance. V její naléhavé potřebě lze vidět snad bytostně neuspokojitelnou touhu po dokonalém obrácení a smíru

v podmínkách, kdy postrádal niternou harmonii. Nově vydané prameny potvrzují, že právě k vnitřnímu scelení se spisovatel ve svých úzkostech upínal. Zatímco však v prózách nahlížel vlastní životní cestu s odstupem a v esejistice ji zobecňoval v závažná poselství, deník ji odráží zpříma, aniž by přehlížel nejintimnější podněty.

Nelehká četba zachycuje autora v četných krizových situacích, kdy hledá pomoc v přesném vyšetření jejich původu. Pochybuje mj. nad správností nastoupené profesní dráhy a všudypřítomná otázka povolání jednoznačně spojuje cennou stabilitu ve vztahem k Bohu. Čep se zde dotýká i tušené prapříčiny tísně. Bez smíření s Bohem každé upokojení záhy vyprchá – a tak jej všechny minulé stezky příznačně dovádějí k prvnímu kroku: nebyl bludný? Jako by se zpovídal, navrácí se Čep už v prvním zápisu ke svým někdejšími úvahám o kněžství či vstupu do kláštera a své životní volby lituje; ostatně nežli se v roce 1952 oženil, bude ji stále přehodnocovat. Ať už v tomto „naprosto důvěrném“ sešitě rozebírá svůj poměr k ženám nebo zaznamenává obtíže ztěž-

ující psaní, jako by jen prokresloval tento nejraňší „omyl“.

Je-li „vskutku povolán“, se tázal Jan Čep už roku 1926 také v listu Josefu Florianovi. Právě tento dokument připomíná svou otevřeností Čepovy deníkové záznamy a tato shoda připodobňuje ke zpovědi i některé dopisy, které autor psal dalším svým otcovským autoritám (např. Henrimu Pourratovi). Editor Komenda vhodně konfrontuje určité pasáže; snad ještě přílehavěji než skici esejů by deník a zápisníky doprovodilo i několik menších, knižně dosud nepublikovaných korespondenčních celků.

Ovšem Čepův deník má i svůj „nezpovědní“ rozměr, který se zařazenými statěmi souvisí, a několik dopisů mladým čtenářkám, které si do něj pisatel opsal, působí (stejně jako jeho mnohé eseje nebo reflexivní záznamy) jako drobné homilie – a to i přesto, že spisovatel podle svých slov vždy „couval před úlohou jakéhosi „duchovního rádce““.

Snad právě kontakt s mladými lidmi, které poznával rovněž na dominikánských Akademických týdnech, posílil Čepovu důvěru v ob-

rozující a útěšnou moc literárního sdělení. Se vsí pokorou odpovídá na závažné otázky, předjímá ty nevyřčené a nepokryté se přitom opírá o svou životní zkušenost, kterou s upřímností otevírá jako příklad i pramen. Tak postupuje i později v autobiografických textech a jeho deníky mohou vzdor své privátnosti „posloužit“ podobně. Oště odrážejí neklid moderního člověka, jeho nejednotu a nesoustředěnost. Nepřímou čtenáře inspirují, aby se také on, bez sebelásky a ohledů, obracel do vlastní minulosti, posuzoval každý přítomný okamžik a ptal se po tom nejvážnějším vztahu – k milujícímu a obdarovávajícímu Bohu. Jiné cesty k vnitřní integritě není.

Jan Čep: *V setmělém horizontu* (CDK 2022)

Autor je bohémista.

